
ISSN 2312-6353

НАУКОВИЙ ВІСНИК

ДРОГОБИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Серія: ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ
(МОВОЗНАВСТВО)

№ 20 2023

Дрогобич

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія KB № 20653-10473р

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет за рішенням вченої ради
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 14 від 21 грудня 2023 р.)*

УДК 001(051)
Н 34

Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія:
Філологічні науки (мовознавство) : зб. наук. праць. Дрогобич, 2023. № 20. 86 с.

«Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)» є фаховим виданням категорії «Б» з філологічних наук (спеціальність 035 – Філологія) на підставі Наказу МОН України № 886 від 2 липня 2020 року, Додаток 4.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

*Журнал включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus International (Республіка Польща).*

Сайт видання: www.ddpu-filolvisnyk.com.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Кушлик О. П., доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Члени редколегії:

Венжинович Н. Ф., доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови, Ужгородський національний університет

Демська О. М., доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови, Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Котович В. В., доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Максимчук В. В., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови і літератури, Національний університет «Острозька академія»

Мацьків П. В., доктор філологічних наук, професор, декан факультету української та іноземної філології, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Федурко М. Ю., доктор філологічних наук, професор, професор кафедри фундаментальних дисциплін початкової освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Яремко Я. П., доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Гадомський Олександр, доктор філологічних наук, доктор габілітований гуманітарних наук в галузі мовознавства (Варшавський університет), професор, завідувач кафедри білоруських та українських досліджень, Інститут славістики, Опольський університет (Ополе, Польща)

Krasowska Helena (Красовська Гелена), професор, доктор габілітований, Інститут славістики Польської академії наук (Варшава, Польща)

Kuczyńska-Koschany Katarzyna (Кучинська-Кошани Катажина), професор, доктор габілітований, Університет імені Адама Міцкевича в Познані (Познань, Польща)

Nabytowycz Ihor (Набитович Ігор), професор, доктор габілітований, Університет Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (Люблін, Польща)

Nowacki Albert (Новацький Альберт), доктор гуманітарних наук, Інститут літературознавства, Люблінський католицький університет імені Яна Павла II (Люблін, Польща)

Próchniak Paweł (Пручняк Павел), професор, доктор габілітований, Педагогічний університет імені Національної комісії з освіти у Кракові (Краків, Польща)

Kowalow Siergiej (Ковальов Сергій), професор, доктор габілітований, Університет Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (Люблін, Польща)

Levchuk Paweł (Левчук Павел), доктор гуманітарних наук у галузі лінгвістики, ад'юнкт, Інститут славістики Польської академії наук (Варшава, Польща)

ЗМІСТ

Божко Н. В., Мельник Л. Б. КОМПЕТЕНТІСНЕ НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ – ШЛЯХ ДО ОНОВЛЕНОЇ ОСВІТИ.....	5
Гоца Н. М., Цимбрило С. М., Шайнер Г. І. ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ТЕКСТІВ ЮРИДИЧНИХ ДОГОВОРІВ.....	10
Yeromenko S. V. PHRASEOLOGICAL UNITS REVEALING THE UKRAINIAN WAR CRISIS IN PUBLIC SPEECHES: A CONTRASTIVE STUDY.....	15
Калініченко В. І. ЛІНГВІСТИЧНА МЕНТІОЛОГІЯ: СВОЄРІДНІСТЬ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ <i>БРЕХУН</i> В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ (НА МАТЕРІАЛІ ФРАГМЕНТУ УКРАЇНСЬКОЇ ПАРЕМІЙНОЇ КАРТИНИ СВІТУ).....	21
Максим'юк Н. В. ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ КОНВЕРСИВІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	29
Naumenko N. V. CONTINUOUS TENSES FUNCTIONING IN THE SONG LYRICS BY STING.....	35
Полякова Т. В., Швидка Н. В. ПАРАМЕТРИЗАЦІЯ СИНОНІМІЙНИХ ВІДНОШЕНЬ У ТЕКСТАХ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ ЯРА СЛАВУТИЧА.....	42
Прадід Ю. Ф. ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТОМ-НАЗВОЮ ДЕРЕВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ.....	47
Стечик М. С., Мицак І. В., Стечик А. В. ПОВСТАНСЬКИЙ ПІСЕННИЙ ДИСКУРС ЯК ЛІНГВОМЕНТАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН.....	56
Теглівець Ю. В. ПРОФЕСІОНАЛІЗМИ ГАЛУЗІ ФОТОГРАФІЇ.....	62
Чаварга А. П. ЧОЛОВІЧИ ІМЕНА СІЛ ЗНЯЦЬОВО ТА ЧЕРВЕНЬОВО В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ. (НА МАТЕРІАЛІ ЦЕРКОВНИХ КНИГ).....	67
Shyshko A. V., Lukanska H. A. METAPHORICAL TERMS FUNCTIONAL PECULIARITIES IN THE ENGLISH ECONOMIC TEXTS.....	75
РЕЦЕНЗІЇ	
Кушлик О. П. МОВНО-ЕСТЕТИЧНА ПАРАДИГМАТИКА ПРОЗОВОГО ДИСКУРСУ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ.....	83
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	85

CONTENTS

Bozhko N. V., Melnyk L. B. COMPETENCY-BASED LEARNING IN MODERN CONDITIONS – A WAY TO UPGRADED EDUCATION..	5
Hotsa N. M., Tsymbrylo S. M., Shayner H. I. LEXICAL ASPECTS OF LEGAL AGREEMENTS RENDERING	10
Yeromenko S. V. PHRASEOLOGICAL UNITS REVEALING THE UKRAINIAN WAR CRISIS IN PUBLIC SPEECHES: A CONTRASTIVE STUDY	15
Kalinichenko V. I. LINGUISTIC MENTIOLOGY: VERBALIZATION FEATURES OF THE <i>LIAR</i> CONCEPT IN UKRAINIAN LANGUAGE CULTURE (BASED ON THE UKRAINIAN PAREMIC WORLDVIEW FRAGMENT)	21
Maksymiuk N. V. THE PROBLEM OF TRANSLATION OF ENGLISH CONVERTED WORDS IN THE UKRAINIAN ARTISTIC DISCOURSE.....	29
Naumenko N. V. CONTINUOUS TENSES FUNCTIONING IN THE SONG LYRICS BY STING	35
Poliakova T. V., Shvydka N. V. PARAMETRIZATION OF SYNONYMOUS RELATIONS IN THE TEXTS OF POETIC WORKS BY YAR SLAVUTYCH	42
Pradid Yu. F. PHRASEOLOGICAL UNITS WITH THE COMPONENT-NAME OF TREES IN THE UKRAINIAN LANGUAGE.	47
Stetsyk M. S., Mytsak I. V., Stetsyk A. V. INSURGENT SONG DISCOURSE AS A LINGUISTIC PHENOMENON.....	56
Tehlivets Yu. V. PHOTOGRAPHY PROFESSIONALISMS.	62
Chavarha A. P. MALE NAMES OF THE VILLAGES OF ZNIATSOVO AND CHERVENOVO IN THE FIRST HALF OF THE XIXTH – THE FIRST HALF OF THE XXTH CENTURY (ON THE MATERIAL OF CHURCH BOOKS).	67
Shyshko A. V., Lukanska H. A. METAPHORICAL TERMS FUNCTIONAL PECULIARITIES IN THE ENGLISH ECONOMIC TEXTS.....	75
REVIEWS	
Kushlyk O. P. THE LINGUISTIC AND AESTHETIC PARADIGM OF PROSE DISCOURSE BY MYROSLAV DOCHYNETS.....	83
AUTHORS' CREDENTIALS.....	85

УДК 81'255:340.113

DOI <https://doi.org/10.24919/2663-6042.20.2023.2>

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ТЕКСТІВ ЮРИДИЧНИХ ДОГОВОРІВ

Гоца Н. М.

Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка

Цимбрило С. М., Шайнер Г. І.

Національний університет «Львівська політехніка»

У статті визначено та проаналізовано домінуючі лексичні аспекти відтворення текстів юридичних договорів. Представлене дослідження ґрунтується на твердженні, що якісний юридичний переклад є запорукою успіху, розвитку та поліпшення міжнародних взаємин. Основну увагу приділено тлумаченню ключових ознак поняття «юридичний дискурс», визначенню мовних параметрів договорів, а також аналізу специфіки юридичного перекладу загалом та договорів зокрема. Зауважено, що науковці в галузі теорії і практики юридичного перекладу передусім вивчають лінгвальні та екстралінгвальні аспекти правничих текстів, у результаті чого юридичний дискурс тлумачать як певний текст, що функціонує у правничому мовному контексті та опертий на інтенцію мовця. Відповідно текстам юридичного договору притаманна універсальна жорстка структура, правила, стандарти та регламентовані мовні засоби. Наголошено, що саме від правильності відтворення цих параметрів у перекладі залежить ступінь досягнення комунікативно-прагматичної мети. Переклад лексичного складника текстів договорів передбачає володіння понятійно-термінологічним апаратом, що спрямоване на здійснення адекватної міжмовної та міжкультурної комунікації.

Використання в дослідженні спостереження та аналізу мовних явищ дало змогу виявити, що найбільш поширеними лексичними складниками проаналізованих текстів є термінологічна та професійна лексика, французькі та латинські запозичення, аббревіатури, що є мовним підґрунтям для договорів. З огляду на твердження про необхідність суворого дотримання єдності термінології й адаптування тексту перекладу до особливостей конкретної правової системи та одночасно до норм мови перекладу визначено й проаналізовано основні прийоми відтворення лексичних аспектів англійськомовних текстів договорів, а саме підбір відповідника, калькування, додавання, вилучення, транскрибування та запозичення.

Ключові слова: дискурс, юридичний дискурс, договір, юридичний переклад, прийоми перекладу, норми перекладу.

Hotsa N. M., Tsymbrylo S. M., Shayner H. I. Lexical aspects of legal agreements rendering. The article defines and analyzes the dominant lexical aspects of rendering texts of legal agreements. The presented study is based on the statement that high-quality legal translation is the key to the success of development and improvement of international relations. The main attention is paid to the interpretation of the key features of the concept of "legal discourse", the definition of the language parameters of agreements, as well as the analysis of the legal translation peculiarities, agreements in particular. Scientists in the field of theory and practice of legal translation base their research on the analysis and study of linguistic and extralinguistic aspects of legal texts. As a result of the analysis of various scientific sources in this direction, legal discourse is interpreted as a certain text that functions in a legal language context and is based on the speaker's intention. Accordingly, texts of legal agreements are characterized by a universal rigid structure, rules, standards and regulated language means. The degree of achieving the communicative and pragmatic intention depends on the correct rendering of these parameters in the translation. Translation of the lexical component of such kinds of texts presupposes mastery of the conceptual and terminological apparatus, which is aimed at achieving adequate interlingual and intercultural communication. Having used the observation and analysis of linguistic phenomena in the research, it was found that the most common lexical components of the analyzed texts are terminological and professional vocabulary, French and Latin borrowings, abbreviations, which are the linguistic basis for contracts. Guided by the statement about the need to strictly observe the unity of terminology and adapt the translated text to the peculiarities of a specific legal system and at the same time to the norms of the target language, the prevailing methods of rendering certain lexical aspects of English-language agreements are defined and analyzed, namely, finding an equivalent, calque, addition, omission, transcribing and loan.

Key words: discourse, legal discourse, agreement, legal translation, translation techniques, translation norms.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Мова права є соціально значущим інструментом мовної комунікації, що забезпечує нормативно-правове регулювання діяльності суспільства, а тому все більше привертає увагу вчених різних галузей знань. Проблематика роботи

з текстами юридичного дискурсу ґрунтується на розумінні комунікативного завдання та врахуванні особливостей потенційного реципієнта, а також на змісті жанру тексту та його мовних аспектах.

Тема взаємодії мови й права набуває все більшої актуальності з розвитком і ускладненням

договірні-економічні взаємин. На тлі зміцнення міжнародних зв'язків, а також нових засобів комунікацій особливого значення набуває дослідження специфічних аспектів юридичної мови, серед іншого і юридичного перекладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика мови права та її перекладу займає центральне місце в розвідках сучасних закордонних та вітчизняних науковців. Юридичну мову вивчають у ракурсі історичної прагматики як галузі, що досліджує історичні тексти в аспекті їх написання (Т. Фанего, П. Родрігес-Пуенте). Важливим є й розгляд мови права як мови спеціального призначення: з'ясовано функції та характеристики юридичної мови загалом та термінології зокрема (Г. Маттіла). Автори низки наукових студій торкаються вивчення методів аналізу юридичної мови (К. Д. Робертсон, С. Гусінець).

Окрім цього, юридичну мову досліджують в контексті перекладу: увагу приділено передусім відтворенню правничої термінології Європейського Союзу (М. Байчіч, Д. Касяненко) і Європейського суду (Д. Цао), а також вивченню різних методів та технік відтворення текстів юридичного дискурсу (Л. Біль, Дж. Енгберг, Р. М. Руано, В. Сосоні, І. Сімоннес, М. Крістіансен, М. Морріс), усного перекладу (С. Шарчевич) тощо. Значну частину лінгвістичних досліджень присвячено окресленню особливостей англо-українського перекладу юридичних текстів різних жанрів: судових рішень (В. Гайдай), договорів та контрактів (О. Доценко, Н. Гудкова) та ін.

З урахуванням згаданого **актуальність** представленої розвідки зумовлена затребуваністю перекладу договірних документів в міжнародному просторі.

Формулювання мети і завдання статті. Мета дослідження полягає в аналізі домінантних способів перекладу термінологічної лексики англomовних текстів юридичних договорів українською мовою. Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**: 1) проілюструвати ключові ознаки поняття «юридичний дискурс»; 2) схарактеризувати мовні параметри договорів; 3) визначити специфіку юридичного перекладу договорів; 4) на конкретних прикладах проаналізувати труднощі відтворення лексичних засобів текстів англomовних договорів українською мовою. **Об'єктом** дослідження виступає юридичний дискурс, а **предметом** – засоби відтворення лексичних засобів договорів. **Джерельною базою** дослідження послуговували тексти англomовних договорів та їх переклади українською мовою, а саме Grant Agreement (Договір надання гранту), Contract Agreement (Договір підряду) та Додаток до нього.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція дискурсу відіграє все більш важливу роль у сучасному соціальному вченні. Дискурсом можна назвати використання мов для вираження особливої ментальності, – зокрема права. Це вимагає використання певних граматичних засобів, лексики, характерної для конкретного випадку. Прикладом дискурсу може слугувати і порядок використання лексичних конструкцій будь-якого документа, який у цьому випадку виступає як модель реальної мовної взаємодії двох і більше сторін [12, 25–26].

Юридичний дискурс протиставляють загальномовному, проте обидва об'єднані спільними рисами – спектром висловлювань та врахуванням екстралінгвальних чинників. Юридичний дискурс відрізняється від загальномовного тяжінням до юридичної правильності та точності, що зумовлено чіткими правилами та юридичними процедурами [18, 217]. З оперттям на теоретичні напрацювання із цієї тематики у представленій розвідці тлумачимо юридичний дискурс як певний текст, що функціонує у правничому мовному контексті та ґрунтується на інтенції мовця.

Форма юридичного дискурсу одночасно є продуктом його мовної історії та відповіддю на мінливість правової культури [14, 21]. Мова права послуговується мовними засобами різних функціональних стилів, серед яких ключовими є: офіційно-діловий, поширений у межах сфери внутрішнього й міжнародного законодавства, правозастосування, судочинства, нотаріату, діловодства; науковий, притаманний сфері правничої науки / освіти; публіцистичний, який застосовують у засобах масової юридичної інформації, правової освіти населення, судових промовах.

Договір як продукт юридичного дискурсу – це цілісний завершений документ з чітко прописаною в ньому інформацією, що ґрунтується на універсальній чіткій структурі, має свої правила і стандарти [16, 112].

Узагальнивши теоретичні розвідки цієї тематики, можемо визначити основні мовні риси текстів юридичного дискурсу, договорів, зокрема: 1) лаконічність та точність формулювання; 2) висока продуктивність та інформативність; 3) логічність; 4) чіткий ритм висловлювань; 5) повнота та доречність поданої інформації; 6) відсутність підтекстової інформації; 7) спеціальна система кліше та штампів; 8) використання загальноприйнятих символів, скорочень; 9) уживання термінів у їхньому прямому значенні; 10) переважне використання однозначних слів; 11) поділ тексту на сегменти, що впорядковують композиційну структуру документа; 12) використання певних синтаксичних моделей; 13) безособовість лексичних конструкцій; 14) нейтральність та позасемантичність; 15) графічне художнє оформлення документа.

Юридичним перекладом називають переклад текстів правничого дискурсу для обміну юридичною інформацією між людьми, що спілкуються різними мовами [17, 65]. Також юридичний переклад тлумачать як відтворення текстів, що належать до галузі юриспруденції. Цей вид перекладу вважають одним з найскладніших, оскільки він торкається політичної, культурної та соціальної сфер держави і може збагатити право, культуру та людський досвід у цілому [19, 46].

Відтворення юридичних текстів потребує врахування лінгвальних та екстралінгвальних особливостей, серед яких виділяють: 1) специфіку мови права; 2) комплексний характер, тобто зв'язок перекладу із супутніми юридичними послугами (нотаріальне засвідчення перекладу / легалізація (апостиль); 3) цільову аудиторію (юристи-професіонали у вузькій

сфері / юристи загальної практики). З метою досягнення комунікативного ефекту для кожної з перелічених категорій перекладачеві необхідно по-різному будувати стратегію відтворення інформації.

Ще однією важливою ознакою цього перекладу є необхідність суворого дотримання єдності термінології та адаптування тексту перекладу до особливостей конкретної правової системи. У результаті, відтворюючи договори, перекладач зіштовхується не лише з лінгвістичними проблемами, але й зі специфікою законодавства певної країни.

Основну увагу запропонованої розвідки зосереджено на таких лексичних складниках текстів юридичної документації, як термінологічна та професійна лексика, французькі та латинські запозичення, аббревіатури.

Насамперед спинимося на вживанні **термінів і професіоналізмів** відповідно до тематики й змісту правничого документа. Юридичний текст складається з термінів, що спрямовані на донесення когнітивної інформації до реципієнта. Усього у матеріалі нашої розвідки виокремлено та проаналізовано 230 випадків уживання термінів. У процесі дослідження виявлено, що основними способами їх перекладу є підбір відповідника, калькування, додавання та вилучення. Розглянемо далі особливості перекладу термінологічної лексики на конкретних прикладах.

Найчастіше термінологічні одиниці у договорах перекладають шляхом **підбору еквівалента** (відповідника), тобто сталої лексичної відповідності, що повністю збігається зі значенням іншомовного слова-терміна:

1) *Maximum Contract Amount: means the maximum amount to be paid to the Consultant under a Consultancy Contract, including all fees⁽¹⁾, allowances⁽²⁾ and expenses⁽³⁾* – Максимальна сума договору: означає максимальну суму, яка повинна бути виплачена Консультантові, відповідно до Договору надання консультаційних послуг, в тому числі всі збори⁽¹⁾, надбавки⁽²⁾ та витрати⁽³⁾ *.

2) *[...] as set out in Appendix⁽¹⁾ A to the Grant Agreement – [...] як зазначено у Додатку⁽¹⁾ А до Угоди про надання гранту.*

Серед варіантів перекладу термінів використовують і прийом **калькування** (дослівний або буквальный переклад), що в деяких випадках може застосовуватись стосовно лише одного з компонентів складного терміна:

3) *The Client has failed to pay the indirect taxes⁽¹⁾ [...]* – Клієнт не сплатив **непрямі податки**⁽¹⁾ [...].

4) *Donor: means the provider of the Grant funds⁽¹⁾ as specified in the Preamble of this Agreement* – Донор: означає постачальника **грантових коштів**⁽¹⁾, як зазначено в преамбулі цієї Угоди.

Також у текстах договорів подибуємо й інші приклади використання прийому калькування: *Guarantee period – гарантійний період; off-budget funds – позабюджетні кошти; definitive payment – остаточний платіж; warranty period – гарантійний період; transport waybill – транспортна накладна; Managing Director – генеральний (виконавчий)*

director; Particular Conditions of Contract – Спеціальні умови Контракту; Prohibited Practices – заборонені практики; Supplement Agreement – Додаткова угода; multilateral treaty – багатостороння угода.

Прийом **додавання**, тобто введення лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, має на меті забезпечити адекватне відтворення змісту договору та / або дотримання мовних норм, наявних у мові перекладу:

5) *Services: means the Services to be performed by the Consultant for the Client as set out in the Consultancy Contract⁽¹⁾* – Послуги: означає Послуги, які повинен виконувати Консультант для Клієнта, як зазначено в **Договорі надання консультаційних послуг**⁽¹⁾.

6) *The termination indemnity⁽¹⁾ included in the cost estimates is based on entitlements defined in accordance with [...]* – **Відшкодування збитків**⁽¹⁾ за припинення, включене в кошторис витрат, базується на правах, визначених відповідно до [...].

З-поміж інших прикладів використання прийому додавання при перекладі договорів є: *invoice – рахунок-фактура; levies – податкові збори; personal income tax – податок на доходи фізичних осіб; bank charges – банківський комісійний збір; travel expenses – витрати на відрядження; termination procedure – процедура розірвання контракту; Enforcement Policies and Procedures – Принципи та порядок здійснення правозастосовних заходів; effective date – дата, коли договір набуває чинності; workaroud plan – план про тимчасові рішення; Fee based Contract – Договір на основі фіксованої оплати за послуги; reimbursable expenses – витрати, що підлягають відшкодуванню.*

Ще одним актуальним прийомом перекладу термінології в договорах є **вилучення**, тобто усунення в тексті перекладу лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту:

6) *Preparing an integrated time schedule⁽¹⁾ for progress meetings with various parties* – Підготовка інтегрованого **графіку**⁽¹⁾ для проведення зустрічей з різними сторонами.

7) *Penalty Fee⁽¹⁾ means a fee for failure to pay established or assessed fees in a timely manner – Пеня⁽¹⁾ означає штраф за несвоєчасну сплату встановлених або визначених зборів.*

Застосування прийому вилучення простежуємо і в таких прикладах: *bill of lading – коносамент; clean on bill of lading – чисті за коносаментом; corrupt practice – корупція; fraudulent practice – шахрайство.*

Юридичні договори містять **терміни, запозичені з латинської і французької мов**. Усього виокремлено та проаналізовано 40 одиниць такої лексики. Відтворення цієї термінології в договорах спрямоване на аудиторію та їх спеціалізацію. Українською мовою ці лексичні одиниці найчастіше перекладають за допомогою підбору відповідника, наприклад:

1) *[...] the singular number shall include the plural and vice versa⁽¹⁾ [...]* – [...] **однина** включає множину і **навпаки**⁽¹⁾ [...].

2) *The Bank shall have suspended disbursements from the loan or equity investment 4% per annum⁽¹⁾* – Банк

* Усі ілюстрації дібрано з Grant Agreement, Contract Agreement та Amendment to Grant Agreement; переклад власний.

призупиняє виплати за кредитом або інвестиціями в акціонерний капітал на 4% річних⁽¹⁾.

3) *The schedule, which itemises rates, per diem⁽¹⁾ allowances and the provision for any reimbursable expenses.* – Графік, в якому вказані ставки, **добові⁽¹⁾** та грошові витрати, що підлягають відшкодуванню,

або **транскрибування**, наприклад:

4) *Parties shall take all reasonable measures to minimise the consequences of any event of Force Majeure⁽¹⁾* – Сторони вживають усіх розумних заходів для мінімізації наслідків будь-якої події **форс-мажорних⁽¹⁾** обставин.

5) *Lawfully, a practice may be in place de jure⁽¹⁾ but the people may not obey or observe the contract* – Відповідно до закону, практика може існувати **де-юре⁽¹⁾**, але люди можуть не виконувати або не дотримуватися договору.

У процесі аналізу виявлено, що для текстів договорів характерне використання **аббревіатур**, для відтворення яких перекладачеві необхідно точно знати їх розшифрування. Усього в нашому дослідженні проаналізовано 20 випадків уживання такого типу лексики. Англomовні скорочення в текстах договорів можуть відтворюватися українською мовою формуванням аббревіатури від українського еквівалента, вилученням, запозиченням іноземного скорочення.

Найчастіше в аналізованих договорах аббревіатури передають **скороченням від українського еквівалента**: ICC (International Chamber of Commerce) – МТП (Міжнародна торгова палата); GCC (General Conditions of Contract) – ЗВД (Загальні умови Договору); PIU (Project Implementation Unit) – ГВП (Група впровадження Проекту); IMF (International Monetary Fund) – МВФ (Міжнародний валютний фонд); LLC (Limited liability company) – ТОВ / ТзОВ (товариство з обмеженою відповідальністю); PMSU (Program Management and Support Unit) – ГУПП (Група управління та підтримки проєкту); PIP (Priority Investment program) – ППІ (Програма пріоритетних інвестицій).

Розглянемо особливості перекладу аббревіатур у контексті договорів:

1) *The Client has paid any indirect taxes including VAT⁽¹⁾ to the Consultant in respect of previous*

invoices – Клієнт сплатив Консультанту будь-які непрямі податки, в тому числі **ПДВ⁽¹⁾**, за попередніми рахунками-фактурами.

2) *Attending meetings together with the PIU⁽¹⁾ to support the Company's overall programme* – Участь у засіданнях разом з **ГВП⁽¹⁾** для підтримки загальної програми Компанії.

У тексті перекладу договорів може застосовуватися **вилучення аббревіатури** і заміна її розширеною назвою. Іноді у цільовій мові відсутній еквівалент, що вимагає використання описового перекладу. Наприклад:

3) *There shall be one (1) arbitrator, and the appointing authority for the purposes of the UNCITRAL Rules shall be the LCIA⁽¹⁾* – Повинен бути один (1) арбітражний суддя, і компетентним органом для цілей Правил ЮНСІТРАЛ є **Лондонський міжнародний арбітражний суд⁽¹⁾**.

При перекладі юридичних текстів використовують **запозичення іноземного скорочення чи аббревіатури**. Наприклад:

4) *Any noncontractual obligations which cannot be amicably settled, shall be settled by arbitration in accordance with the UNCITRAL⁽¹⁾ Arbitration Rules* – Будь-які позадоговірні зобов'язання, які неможливо врегулювати полюбовно, повинні бути врегульовані арбітражем, згідно з Арбітражними правилами ЮНСІТРАЛ⁽¹⁾.

Висновки та перспективи досліджень. Отже, як показали результати проведеного дослідження, найбільш уживаними прийомом відтворення зазначеної лексики є підбір відповідника, калькування, додавання, вилучення, транскрибування та запозичення. Використання цих прийомів при перекладі текстів англomовних юридичних договорів зумовлені необхідністю дотримання єдності термінології та адаптування тексту перекладу до особливостей конкретної правової системи та одночасно до норм мови перекладу.

Перспективу подальших досліджень у цьому напрямку вбачаємо у вивченні та аналізі перекладацьких прийомів і трансформацій відтворення граматичних засобів правничих документів, а також збереження комунікативно-прагматичної інтенції при перекладі юридичних договорів.

ЛІТЕРАТУРА

- Бойко І. Особливості перекладу юридичних документів та їх оформлення. URL: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/boiko_osoblyvost_perekladu.pdf.
- Гайдай В. Особливості перекладу судових рішень як виду юридичних текстів. *Держава та регіони*. 2016. Вип. 3–4. С. 48–51.
- Гудкова Н. М. Особливості перекладу договорів і контрактів : лексико-граматичний аспект. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологія». 2022. Вип. 15 (83). С. 74–78.
- Доценко О. Способи англо-українського перекладу текстів міжнародних договорів. *Молодий вчений*. 2019. № 6 (70). URL: repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21620.
- Касяненко Д. С. Особливості перекладу та лексичної гармонізації законодавчих актів ЄС в контексті євроінтеграції України : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.16. Київ. 2001. 257 с.
- Матвієнко І. С. Автор, текст, дискурс : філософські розвідки Мішеля Фуко. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/Avtor_tekst_diskurs_filosofski_rozvidki_Misela_Fuko.pdf.
- Шумило І., Сніца Т. Особливості перекладу юридичних текстів. *Філологічний дискурс*. 2016. Вип. 4. С. 266–272.
- Bajcic M. Challenges in Translating EU Terminology. *Legal Discourse across Languages and Cultures* / M. Gotti, Ch. Williams, P. Lang (eds.). 2010. P. 75–94.
- Biel Ł., Engberg J., Ruano R. M., Sosoni V. Research Methods in Legal Translation and Interpreting : Crossing Methodological Boundaries. London : Routledge, 2019. 232 p.
- Cao D. Translating Law. Clevedon – Buffalo – Toronto : Multilingual Matters LTD, 2007. 240 p.

11. Fanego T., Rodríguez-Puente P. Corpus-based Research on Variation in English Legal Discourse. John Benjamins Publishing Company, 2019. 294 p.
12. Howarth D. Discourse : Concepts in the Social Sciences. London : McGraw-Hill Education, 2000. 166 p.
13. Husinec S. The Use of Comparative Legal Analysis in Teaching Language of Law. *Legal Discourse across Languages and Cultures* / M. Gotti, Ch. Williams, P. Lang (eds.). 2010. P. 155–176.
14. Mattila H. Comparative Legal Linguistics. Aldershot, United Kingdom : Ashgate Publishing, Ltd., 2006. 347 p.
15. Morris M. Translation and the Law. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 1995. 337 p.
16. Robertson C. D. Multilingual Law: A Framework for Analysis and Understanding. London : Routledge, 2016. 292 p.
17. Šarčević S. New Approach to Legal Translation. The Hague – London – Boston : Kluwer Law International B. V., 1997. 308 p.
18. Siltala R. A Theory of Precedent : From Analytical Positivism to a Post-analytical Philosophy of Law. Oxford – Portland Oregon : Hart Publishing, 2000. 288 p.
19. Simonnæs I., Kristiansen M. Legal Translation : Current Issues and Challenges in Research, Methods and Applications. Berlin : Frank & Timme GmbH, 2019. 410 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Grant Agreement for District Heating – Priority Investment Programme Revision and Preparation of Project Restructuring – PHI Support and Construction Supervision in Ukraine. URL: https://teplo.te.ua/blog-single.php?id_news=188.
2. Contract Agreement for replacement of district heating pipes. URL: <https://www.helen.fi/globalassets/lampo/kauko/C3%A4mm%C3%B6n-yleiset-sopimus.pdf>.
3. Amendment № 1 to Contract Agreement. URL: https://teplo.te.ua/blog-single.php?id_news=188.

REFERENCES

1. Boiko, I. Osoblyvosti perekladu yurydychnykh dokumentiv ta yikh oformlennia [Peculiarities of legal documents translation and formatting]. Retrieved from: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/boiko_osoblyvost_perekladu.pdf [in Ukrainian].
2. Haidai, V. (2016). Osoblyvosti perekladu sudovykh rishen yak vydu yurydychnykh tekstiv [Peculiarities of translation of court decisions as a type of legal texts]. *Derzhava ta rehiony*, 3–4, 48–51 [in Ukrainian].
3. Hudkova, N. M. (2022). Osoblyvosti perekladu dohovoriv i kontraktiv: leksyko-hramatychnyi aspekt [Peculiarities of treaties and contracts translation: lexical and grammatical aspect]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriya "Filohiia"*, 15 (83), 74–78 [in Ukrainian].
4. Dotsenko, O. (2019). Sposoby anhlo-ukrainskoho perekladu tekstiv mizhnarodnykh dohovoriv [Methods of English-Ukrainian translation of texts of international treaties]. *Molodyi vchenyi*, 6 (70). URL: repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21620 [in Ukrainian].
5. Kasianenko, D. S. (2001). Osoblyvosti perekladu ta leksychnoi harmonizatsii zakonodavchykh aktiv YeS v konteksti evrointegratsii Ukrainy [Peculiarities of translation and lexical harmonization of EU legislative acts in the context of the European integration of Ukraine]. (Dysertatsiia kandydata filolohichnykh nauk). Kyiv [in Ukrainian].
6. Matvienko, I. S. Avtor, tekst, diskurs: filosofski rozvidky Mishelia Fuko [Author, text, discourse: Philosophical explorations of Michel Foucault]. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/Avtor_tekst_diskurs_filosofski_rozvidki_Misela_Fuk.pdf [in Ukrainian].
7. Shumylo, I., Snitsa, T. (2016). Osoblyvosti perekladu yurydychnykh tekstiv [Peculiarities of legal texts translation]. *Filolohichni dyskursy*, 4, 266–272 [in Ukrainian].
8. Bajcic, M. (2010). Challenges in Translating EU Terminology. *Legal Discourse across Languages and Cultures* / M. Gotti, Ch. Williams, P. Lang (eds.), 75–94.
9. Biel, L., Engberg, J., Ruano, R. M., Sosoni, V. (2019). Research Methods in Legal Translation and Interpreting: Crossing Methodological Boundaries. London: Routledge.
10. Cao, D. (2007). Translating Law. Clevedon – Buffalo – Toronto: Multilingual Matters LTD.
11. Fanego, T., Rodríguez-Puente, P. (2019). Corpus-based Research on Variation in English Legal Discourse. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
12. Howarth, D. (2000). Discourse: Concepts in the Social Sciences. London: McGraw-Hill Education.
13. Husinec, S. (2010). The Use of Comparative Legal Analysis in Teaching Language of Law. *Legal Discourse across Languages and Cultures* / M. Gotti, Ch. Williams, P. Lang (eds.), 155–176.
14. Mattila, H. (2007). Comparative Legal Linguistics. Aldershot, United Kingdom: Ashgate Publishing, Ltd.
15. Morris, M. (1995). Translation and the Law. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
16. Robertson, C. D. (2016). Multilingual Law: A Framework for Analysis and Understanding. London: Routledge.
17. Šarčević, S. (1997). New Approach to Legal Translation. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International B. V.
18. Siltala, R. A. (2000). Theory of Precedent: From Analytical Positivism to a Post-analytical Philosophy of Law. Oxford – Portland Oregon: Hart Publishing.
19. Simonnæs, I., Kristiansen, M. (2019). Legal Translation: Current Issues and Challenges in Research, Methods and Applications. Berlin: Frank & Timme GmbH.

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

1. Grant Agreement for District Heating – Priority Investment Programme Revision and Preparation of Project Restructuring – PHI Support and Construction Supervision in Ukraine. Retrieved from: https://teplo.te.ua/blog-single.php?id_news=188.
2. Contract Agreement for replacement of district heating pipes. Retrieved from: <https://www.helen.fi/globalassets/lampo/kauko/C3%A4mm%C3%B6n-yleiset-sopimus.pdf>.
3. Amendment № 1 dated 19 December, 2019 to Contract Agreement. Retrieved from: https://teplo.te.ua/blog-single.php?id_news=188.